

- тивність в ареалі: Мат-лы 4 Всес. совещ. Свердловск. 2: 71-72.
- Птушенко Е.С., Иноземцев А.А. (1968): Биология и хозяйственное значение птиц Московской области и сопредельных территорий. М.: МГУ. 1-461.
- Самойлов Б.Л. (1986): Видовое разнообразие птиц в лесах московской городской агломерации. - Изуч. птиц СССР, их охрана и рац. использов.: Тез. докл. I съезда ВОО и IX Всесоюзн. орнитол. конфер. Л. 2: 224-225.
- Самойлов Б.Л., Морозова Г.В. (1987): Влияние рекреационного лесопользования на животных. - Природные аспекты рекреационного лесопользования. М. 36-70.
- Тейхман А.Л., Флинт В.Е. (1967): Новые данные по орнитофауне Измайловского лесопарка. - Животное население Москвы и Подмосковья. М. 89-92.
- Флинт В.Е., Тейхман А.Л. (1976): Закономерности формирования орнитофауны городских лесопарков. - Орнитология. М.: МГУ. 12: 149-159.
- Храбрый В.М. (1986): Обзор орнитофауны Ленинграда. - Тр. Зоол. ин-та АН СССР. Л. 147: 89-121.
- Шеляг-Сосонко Ю.Р., Жижин Н. П. (1985): Рекреационне зонування території Української РСР. - Вісник АН УРСР. 6: 65-74.
- Zande A.N., Berkhuisen J.S., Latesteijn H.C., Keurs W.J., Poppelaars A.J. (1984): Impact of outdoor recreation on the density of a number of breeding species in wood adjacent of urban residential areas. - Biol. Conserv. 30: 1-39.
- Zande A.N., Vos P. (1984): Impact of semi-experimental increase in recreation intensity on the densities of birds in groves and hedges on lake shore in Netherlands. - Biol. conserv. 30: 237-259.

Україна (Ukraine),
252030, г. Кієв,
ул. Б. Хмельницького, 15,
Інститут зоології ім. І.І. Шмальгаузена.
В.А. Костюшин.

Замітки	Беркут	5	Вип. 2	1996	173
---------	--------	---	--------	------	-----

ПРО СПОСОБИ ГНІЗДУВАННЯ ХАТНЬОГО ГОРОБЦЯ

About modes of nesting of the House Sparrow. - A.A. Bokotey. - *Berkut*. 5 (2). 1996. - Nesting of sparrows outside human habitation is rare now. In outskirts of Lviv a colony in burrows of a precipice was found 30.04.1995.

Найчастіше хатній горобець (*Passer domesticus*) розташовує гнізда у нішах і щілинах будівель, за ринвами і під стріхами будинків, у вуличних ліхтарях і на рекламних щитах, у штучних гніздівлях та дуплах дерев, у гніздах великих птахів (хижі, чаплі, лелеки), дрібних горобиних (ластівки, горихвістки) і т. п., проявляючи у виборі місця гніздування високу екологічну пластичність. Гніздування виду поза межами людських осель стає все рідшим явищем. Якщо в кінці минулого і на початку нашого століть в публікаціях часто зустрічалися повідомлення про гніздування виду у віддалених від людських осель місцях і часто в природних кулеподібних гніздах на деревах (Богданов, 1871; Сомов, 1897; Портенко, 1928 та ін), то за останніх півстоліття таких публікацій стає помітно менше, а для західних областей України ми їх не знайшли взагалі. Та й зустрічати в природі такі, вже тепер "нетипові", способи гніздування доводиться все рідше. Єдине природно збудоване гніздо хатнього горобця нам довелося бачити у 1983 р. в с. Страдч Яворівського р-ну Львівської обл. на гілках тополі.

Такі зміни, очевидно, пов'язані зі значними темпами урбанізації і помітно кращими умовами гніздування виду в межах населених пунктів (вища температура повітря, захищеність від вітру, хижаків і т. п.), ніж у природному середовищі. Напевно, зіграв свою роль і перехід хатнього горобця у 1940-

х рр. від зерноїдності (в основному залишками вівса у кінському гної) фактично до всеїдності.

Незвичайну колонію з 8 пар хатнього горобця ми знайшли 30.04.1995 р. Вона знаходилась у урвищі покинутого піщового кар'єру на східній окраїні м. Львова в кінці вулиці Глинянський Тракт. У стіні кар'єру висотою 8 м оберненій на південь на висоті 6-7 м від землі і 1 м від вершини урвища на площі приблизно 1,5 м² хаотично розташовувалися нірки. На краю урвища росте похилена верба, гілки якої, звисаючи над колонією, прикривають входи до них.

Птахи явно використовували нірки для гніздування. У більшості з них, очевидно, були пташенята, бо дорослі птахи залітали з їжею, а вилітали з порожніми дзьобами, а часом і з фекальними капсулами.

Територія кар'єру — єдине в межах забудованої частини міста місце, де гніздяться берегові ластівки (*Riparia riparia*). Найімовірніше, що горобці, які значно раніше приступають до гніздування, скористалися норами берегівок. В 10 м від колонії під урвищем знаходиться сміттєзвалище, що дає горобцям постійне джерело їжі, яке використовується ними і взимку. Над смітником, на коренях, що виступають з урвища, птахи проводять ніч. Урвище захищає їх від західних, північних та східних вітрів, а гниючі рештки на сміттєзвалищі підтримують дещо вищу температуру повітря.

А.А. Бокотей

Україна (Ukraine),
290008, м. Львів,
вул. Театральна, 18,
Природознавчий музей.
А.А. Бокотей.

